

بررسی انگیزه‌ها و موانع مشارکت افراد در برنامه واکسیناسیون علیه بیماری کووید در شهرستان سمنان در سال ۱۴۰۰ - مطالعه کیفی

فاضله همتی^۱ (M.Sc)، مجید میرمحمدخانی^۲ (Ph.D, M.D)، سحرناز نجات^۳ (PhD, MD)، احسان مصطفوی^۴ (PhD, DVM)، علیرضا بیگلری^۵ (PhD, MD)، محسن اسدی لاری^۶ (PhD, MD)

۱- گروه اپیدمیولوژی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران

۲- گروه اپیدمیولوژی، مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت، دانشگاه علوم پزشکی سمنان، سمنان، ایران

۳- گروه اپیدمیولوژی و آمار زیستی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

۴- بخش اپیدمیولوژی و آمار زیستی، انستیتو پاستور ایران، تهران، ایران

۵- بخش ژنتیک پزشکی، مرکز طبی کودکان، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

۶- گروه اپیدمیولوژی، دانشکده بهداشت، مرکز تحقیقات آسیب‌شناسی و سرطان، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۰/۱۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۳/۱۷

Mohsen.asadi@yahoo.com

نویسنده مسئول، تلفن: ۰۲۱۸۶۷۰۲۲۱۲

چکیده

هدف: واکسن‌ها موفق‌ترین و مقرون به صرفه‌ترین ابزار بهداشت عمومی هستند که به کنترل، حذف یا ریشه‌کنی بسیاری از بیماری‌های واگیر کمک کرده‌اند. از این رو سازمان جهانی بهداشت توصیه می‌کند که به منظور افزایش پذیرش واکسیناسیون، هر کشور باید راهبردی مناسب برای افزایش انگیزه‌ها و تمایل افراد و همچنین رفع چالش‌های ایجاد شده برای دریافت واکسن شناسایی و ارائه کند. هدف از این مطالعه کیفی، شناسایی انگیزه‌ها و چالش‌های شرکت‌کنندگان در برنامه واکسیناسیون کووید ۱۹، به‌ویژه با واکسن پاستوکوک بود که به‌طور مشترک توسط موسسه واکسن‌های فینلای کوبا (IFV) و انستیتوهای پاستور ایران (PII) تهیه شده، تا به درک بهتری از چالش‌های واکسیناسیون در جامعه ایرانی دست یافته و راه‌هایی برای افزایش و تقویت انگیزه‌ها بیابند.

مواد و روش‌ها: در مطالعه کیفی حاضر نمونه‌ای هدفمند از مراجعه‌کنندگان به یکی از مراکز اصلی شهری سمنان برای رسیدن به اشباع داده‌ها (۳۰ نفر) با سوالات باز در یک مصاحبه‌ی ۳۰ دقیقه‌ای مورد بررسی قرار گرفتند. پس از انجام مصاحبه فایل صوتی به دقت و در صورت لزوم به‌صورت منقطع توسط شخص مصاحبه‌کننده گوش داده و تایپ شد. محتوای آشکار و پنهان داده‌های به دست آمده از گزاره‌ها بررسی شد و سپس از تحلیل محتوای مرسوم برای توسعه خوشه‌های معنادار مضامین استفاده شد. یافته‌ها: مضامین اصلی انگیزه‌های شناسایی شده افراد در پژوهش حاضر شامل: کنترل بیماری و کاهش مرگ و میر، حفاظت از سلامتی و برقراری ایمنی جمعی، بهبود شرایط اجتماعی و اقتصادی، پیشبرد دانش پزشکی، اعتماد و اعتبار شرکت انستیتو پاستور، عوارض احتمالی قابل قبول و اثربخشی بالا، ایرانی بودن واکسن، ویژگی‌های منحصر به فرد واکسن می‌باشد و همچنین موانع شناسایی شده عبارت است از: باورهای نادرست و ناآگاهانه، عدم اعتماد به واکسن، ترس و نگرانی افراد از عوارض جانبی، ویژگی‌های منحصر به فرد واکسن، عدم مقبولیت جهانی، عدم شناخت کافی از ویژگی‌های واکسن. نتیجه‌گیری: پاستوکوک به عنوان یکی از واکسن‌های اصلی ضد کووید ۱۹ که به‌طور مشترک توسط IFV و PII ساخته شد، از هر نظر برای مردم ایران قابل قبول بود. بنابراین پاستوکوک، نقش مهمی در دستیابی به سطوح قابل قبول ایمنی در کشور در طول همه‌گیری ایفا کرد.

واژه‌های کلیدی: انگیزه‌ها، موانع، واکسیناسیون، کووید ۱۹، واکسن‌های کووید ۱۹، پاستوکوک

مقدمه

همه‌گیری شناخته شد [۲،۱]. واکسن‌ها یکی از موفق‌ترین و مقرون به صرفه‌ترین ابزارهای بهداشت عمومی هستند که تا حد زیادی به حذف یا کنترل تعدادی از بیماری‌ها کمک کرده‌اند [۳]. در نبود واکسن‌ها یا درمان‌های موثر برای همه‌گیری بیماری کرونا، بر اساس توصیه‌های سازمان جهانی بهداشت، تمامی

از زمان اعلام همه‌گیری بیماری کووید ۱۹ در تاریخ ۱۱ مارس ۲۰۲۰ توسط سازمان بهداشت جهانی، طراحی و ساخت واکسن کارآمد علیه بیماری به یک هدف جهانی تبدیل و به عنوان موثرترین راه و کلیدی‌ترین مداخله برای پایان دادن به

واکسیناسیون در جامعه ایرانی، و یافتن راه‌هایی برای افزایش و تقویت انگیزه‌ها و نیز برطرف کردن چالش‌ها برای نیل هر چه سریع‌تر به ایمنی مناسب و قابل قبول در این همه‌گیری بود. نتایج این مطالعه می‌تواند به توسعه برنامه‌های ایمن‌سازی برای دستیابی به سطح بالا و قابل قبولی از ایمنی در کشور کمک کند. توجه پژوهش بر روی واکسن موسوم به پاستوکوک در ایران و سورانا ۰۲ در کوبا بود که به طور مشترک توسط انستیتو پاستور ایران و انستیتو فینلای کوبا توسعه یافته است و تولید شده است [۱۲]. اثربخشی واکسن در پیشگیری از بستری و فرم‌های شدید بیماری حدود ۹۷ درصد بوده است. افزایش چهار برابری تیتراژ سرمی در ۹۹ درصد افرادی که واکسن را دریافت کرده بودند دیده شده است و عوارض جدی منتسب به واکسن درباره این واکسن گزارش نشده است. هم‌چنین کارایی بالای واکسن در کودکان به اثبات رسیده است [۱۳]. این مطالعه در شهرستان سمنان از تاریخ ۱۵ شهریور ۱۴۰۰ به مدت ۶۰ روز و درست در زمانی که محدودیت دسترسی جهانی به واکسن کووید و علاوه بر آن، محدودیت‌های خاص در کشور مانع از انجام واکسیناسیون گسترده در ایران شده بود، انجام گرفت. تا پایان مدت انجام مطالعه از ۱۸۳۸۰۴ نفر جمعیت بالای ۵ سال در شهرستان سمنان، تعداد واکسن‌های تزریق شده و قابل ثبت در سامانه یکپارچه بهداشت (سیب) برای نوبت اول ۱۶۴۶۸۶ نفر، برای نوبت دوم ۱۴۷۱۵۶ نفر و برای نوبت سوم واکسن ۹۵۹۰۲ نفر بود [۱۴]. لازم به ذکر است که بر اساس آمارها و گزارش‌های رسمی وزارت بهداشت و آموزش درمان پزشکی از آغاز پاندمی بیماری کرونا تا هنگام شروع پژوهش، تعداد مبتلایان در کشور معادل ۵۱۵۶۹۸۶ نفر و در استان سمنان برابر ۶۳۵۵۱ نفر بوده است و هم‌چنین تعداد افرادی که بر اثر این بیماری جان خود را از دست داده‌اند در کشور معادل ۱۱۱۲۵۷ نفر و در استان سمنان برابر با ۱۳۴۰ می‌باشد [۱۵]. واکسن پاستوکوک دیرتر از سایر واکسن‌های موجود در کشور اعم از سینوفارم، آسترانکا، اسپوتنیک، بهارات، و کوویران برکت، در تیرماه ۱۴۰۰ وارد سبد واکسیناسیون کشوری شد و ابتدا برای گروه هدف دانش‌آموزان ۱۲ تا ۱۸ سال مورد استفاده قرار گرفت. از آبان ۱۴۰۰ با مجوز سازمان غذا و دارو، واکسن یادآور پاستوکوک به نام سورانا ۰۲ و یا پاستوکوک پلاس برای نوبت سوم پرسنل شاغل در مراکز بهداشتی و درمانی و هم‌چنین افرادی که ۳ ماه از آخرین دوز دریافتی واکسنشان گذشته بود وارد سبد واکسیناسیون کشور شد و مورد استقبال مردم قرار گرفت. هدف از این مطالعه، شناسایی انگیزه‌ها و موانع افراد برای شرکت در طرح واکسیناسیون کووید-۱۹ بود تا با تقویت انگیزه‌ها و یافتن راه‌های مقابله با چالش‌های مطرح شده،

کشورها با اعمال قرنطینه، جداسازی بیماران و اقداماتی از قبیل فاصله‌گذاری اجتماعی، استفاده جامعه از ماسک مناسب در همه زمان‌ها، اجتناب از حضور در فضاهای سر بسته و پر ازدحام، هم‌چنین محدودیت‌های سفر برای مهار شیوع بیماری کرونا تلاش کردند [۴-۶]. تمامی این موارد منجر به آسیب‌های شدید بهزیستی جسمی، روانی و اجتماعی مردم شده و نظام‌های مراقبت‌های سلامت و اقتصاد جهانی را نیز تحت تاثیر قرار داده است.

نوین بودن بیماری، یکی از عوامل تردید افراد برای دریافت واکسن شناخته شده است و همان‌طور که تردید در واکسیناسیون به عنوان یکی از ۱۰ تهدید شناخته شده سازمان جهانی بهداشت در سال ۲۰۱۹ بود [۸،۷]. توجه به مزیت‌های تولید یک واکسن موثر در مورد بیماری کووید-۱۹ بسیار مهم است و با توجه به عدم واکسینه شدن هم‌زمان تمامی افراد در سراسر دنیا؛ ترجیح کشورها بر تولید واکسن‌های موثر و البته متفاوت می‌باشد [۹]. لذا موفقیت واکسیناسیون به استقبال و پذیرش افراد از واکسن بستگی دارد. به همین دلیل دستیابی به سطحی از مصونیت جمعی با واکسیناسیون می‌تواند پیچیده باشد زیرا نظرات عمومی نسبت به واکسن‌ها بر اساس رویدادهای مختلف و حتی بین واکسن‌های مختلف علیه بیماری کرونا تغییر خواهد کرد. علاوه بر نوین بودن بیماری، چالش‌های دیگری از قبیل: (اختلال و محدودیت‌هایی در تامین واکسن‌ها از هنگام تولید، توزیع تا تحویل آن‌ها، نشر نادرست و ناآگاهانه باورها و تجربیات ناخوشایند افراد از تزریق با سایر واکسن‌ها، عدم اعتماد به شرکت‌های تولیدی واکسن و سازمان‌های مرتبط با آن‌ها، عدم اعتماد به واکسن‌ها به دلیل ناشناخته بودن طولانی مدت عوارض نامطلوب) باعث کاهش تمایل افراد برای دریافت واکسن می‌شود [۱۰].

یک سال پس از شروع همه‌گیری، در بهمن ماه ۱۳۹۹ در ایران، واکسیناسیون با اولویت کارکنان بهداشتی و درمانی آغاز شد و به تدریج با اولویت گروه‌های مختلف (سنی - بیماران خاص و زمینه‌ای) و با توجه به میزان تولید واکسن و دسترسی جهانی، گسترش پیدا کرد. با توجه به توصیه سازمان جهانی بهداشت مبنی بر ارائه راهبردها و مداخلات مناسب با هدف افزایش پذیرش واکسیناسیون توسط هر کشور [۱۱]؛ می‌بایست امر مهم و ضروری شناسایی و ارائه راهبردهای مناسب جهت افزایش انگیزه‌ها و تمایل افراد و نیز رفع چالش‌های ایجاد شده برای دریافت واکسن انجام شود.

هدف از انجام مطالعه حاضر، شناسایی انگیزه‌ها و چالش‌های مورد نظر شرکت‌کنندگان در برنامه واکسیناسیون علیه بیماری کووید-۱۹ و نیل به درک بهتری از چالش‌های

میزان شرکت در طرح‌های واکسیناسیون کشوری را به حد قابل قبولی برسانیم.

مواد و روش‌ها

این مطالعه پس از اخذ کد اخلاق از دانشگاه علوم پزشکی ایران به شماره IR.IUMS.REC.1400.1116 به روش کیفی و با رویکرد تحلیل محتوی مرسوم در سال ۱۴۰۰ در شهر سمنان انجام شد [۱۶]. شرکت‌کنندگان در این تحقیق از میان افراد تحت پوشش مرکز بهداشت شهرستان سمنان که در برنامه واکسیناسیون علیه بیماری کرونا مشارکت داشتند انتخاب شدند. سن بالای ۱۸ سال و توانایی پاسخ‌دهی به سوالات مطرح شده از دیگر معیارهای ورود مطالعه بود. نمونه‌گیری به صورت هدفمند از میان مراجعین به مرکز بهداشت شهرستان سمنان از اقشار مختلف جامعه انجام گرفت و سعی بر آن بود که نمونه‌های انتخابی حداکثر تنوع را از نظر سن، جنسیت، تحصیلات و شغل داشته باشند و هم‌چنین نمونه‌گیری تا حد اشباع داده‌ها (۳۰ نفر) نیز ادامه پیدا کرد. پس از انجام هماهنگی‌های لازم با مسئول مرکز بهداشتی درمانی منتخب، پژوهشگر اول، با حضور در محل نسبت به شناسایی افراد حایز شرایط اقدام می‌نمود. بعد از ارایه توضیح در خصوص اهداف مطالعه و در صورت تمایل فرد به شرکت در تحقیق هماهنگی لازم برای انجام مصاحبه با ایشان در مرکز، منزل یا محل کار وی به عمل می‌آمد. مصاحبه از نوع غیر ساختارمند و حضوری بود که بعد از اخذ رضایت آگاهانه از فرد به عمل می‌آمد. در زمان مصاحبه و قبل از طرح سوالات اصلی، ابتدا سوالات اولیه در خصوص اطلاعات دموگرافیک فرد شامل (سن، جنس، شغل، سطح تحصیلات و وضعیت تاهل) پرسیده و ثبت شد. ضبط مصاحبه از ابتدا تا پایان توسط یک دستگاه ضبط صوت دیجیتالی با اطلاع خود فرد انجام شد. نوع سوالات مصاحبه باز بود و بر اساس پاسخ افراد شرکت‌کننده سعی بر آن شد که توضیحات و اطلاعات بیش‌تری توسط افراد اخذ شود و به عنوان مثال از عبارتهای بیش‌تر توضیح دهید و یا مثال بزنید استفاده شد. طراحی سوالات به روش باز از سوگیری رضایت و تعصب شرکت‌کنندگان (participant bias) که ممکن بود توسط شرکت‌کنندگان ایجاد شود جلوگیری کرد و یا به عبارتی با طراحی سوالات بدون پایان و باز از موافقت و مخالفت شرکت‌کنندگان جلوگیری و آن‌ها را برای ارائه پاسخی صادقانه راهنمایی کردیم و اگر پاسخی درست به دست نمی‌آمد سوالات را به روش دیگری مطرح کردیم. هم‌چنین برای جلوگیری از سوگیری‌های مقبولیت و مطلوبیت اجتماعی (Social desirability bias or social acceptability bias)، سوالات به گونه‌ای بیان شد تا به شرکت‌کنندگان این

اجازه داده شود تا بدون توجه به پاسخ، احساس پذیرش و مقبولیت کنند. در نهایت برای جلوگیری از تورش‌های محقق (leading questions and wording bias) هم سعی بر آن شد تا طراحی سوالات به صورت ساده باشد و از کلماتی که باعث تعصب شرکت‌کنندگان شده و آن‌ها را وادار می‌کند تا به نفع فرض خاص پاسخ دهند جلوگیری گردد. روش تحلیل این مطالعه بر اساس «تحلیل مطالعات کیفی» انجام شد و طبیعتاً آزمون‌های آماری کاربردی در مطالعات کیفی ندارند.

سوالات اصلی و راهنما در مصاحبه در جدول ۱ نشان داده شده است. لازم به ذکر است که سوالات ۱ تا ۴ به عنوان سوالات اصلی پرسیده شده بود و اگر پاسخ مورد نظر پژوهش در بین سوالات مطرح شده از مخاطبان یافت نمی‌شد برای درک و ارتباط بهتر با مخاطبان سوالات ۵ تا ۷ نیز پرسیده می‌شد.

جدول ۱. سوالات راهنما در مصاحبه با شرکت‌کنندگان

ردیف	سوالات اصلی و راهنما در مصاحبه با افراد شرکت‌کننده در پژوهش
۱	انگیزه‌ها و موانع شما از شرکت در برنامه واکسیناسیون علیه بیماری کرونا چه بوده است؟
۲	اگر تاکنون واکسنی دریافت نمی‌کردید تمایل به دریافت چه نوع واکسنی از بین واکسن‌های موجود در کشور داشته‌اید (دلایل خودتان را بیان کنید)؟
۳	اگر جهت ایمن‌سازی علیه بیماری کرونا به شما واکسن ایرانی پاستوکوک پیشنهاد شود آیا تمایل به دریافت آنرا دارید یا خیر؟
۴	انگیزه‌های شما برای دریافت این نوع واکسن و همچنین موانعی که موجب می‌شود تا شما از تزریق واکسن مذکور خودداری کنید چه می‌باشد؟
۵	نظر خود را در مورد تاثیر واکسن ضد کرونا در زندگی‌تان بیان کنید؟
۶	اعتقاد شما نسبت به انجام به موقع واکسیناسیون بیماری کرونا تا چه میزان است؟
۷	در میان واکسن‌های داخلی و خارجی بیماری کرونا کدام یک مناسب‌تر هستند؟

پس از انجام مصاحبه فایل صوتی به دقت و در صورت لزوم به صورت منقطع یا با دور کند توسط شخص مصاحبه‌گر شنیده و کلمه به کلمه تایپ شد و پس از تهیه متن نوشتاری پاسخ‌های مصاحبه‌شوندگان، فرایند بررسی محتوای آشکار و پنهان داده‌های به دست آمده از گفته‌ها و نوشته‌ها با رویکرد تحلیل محتوای مرسوم آغاز شد. بدین صورت که در ابتدا همه اطلاعات برای دستیابی به حس کلی ایده تجزیه و تحلیل شد و در مرحله بعد، داده‌ها به صورت کلمه به کلمه خوانده شدند و محققان کلمات خاصی را که از دیدگاه خودشان مفاهیم مهمی را در بر داشت برجسته کردند و با هدف توسعه کدها هر گونه الگو، رفتار و درک اولیه را یادداشت کردند و در نهایت پس از تهیه برچسب نهایی کدها که افکار اصلی داده‌ها را منعکس می‌کنند، کدها به صورت گروهی و در خوشه‌های معنی‌دار

نتایج

در این پژوهش ۳۰ نفر از افراد از قشرهای مختلف در دامنه سنی ۲۲ تا ۵۵ سال مورد مصاحبه قرار گرفتند که میانگین سنی افراد شرکت‌کننده و انحراف معیار آن‌ها $36 \pm 10/25$ بوده است. از نظر وضعیت تاهل ۱۸ نفر از افراد متاهل و ۱۲ نفر مجرد بودند. همچنین ۲۳ نفر از افراد شاغل و از بین آن‌ها ۴ نفر از پرسنل کادر درمان و گروه‌های پزشکی بودند.

انگیزه‌های واکسیناسیون

یافته‌های پژوهش حاضر با رویکرد تحلیل محتوای مرسوم در خصوص انگیزه‌ها و چالش‌های افراد در برنامه واکسیناسیون علیه بیماری کرونا در حیطه‌های مختلفی طبقه‌بندی شده است و درون مایه‌های اصلی به‌دست آمده از انگیزه‌ها و چالش‌های ذکر شده به‌صورت حیطه‌های کلی در جدول ۲ ساماندهی شده‌اند. لازم به ذکر است که نمونه‌ای از اظهارات شرکت‌کنندگان در ادامه برای هر کدام از مضامین ارائه شده است.

سازماندهی شدند و روند گروه‌بندی بر اساس نحوه ارتباط آن‌ها با یک‌دیگر انجام شد. با توجه به آن‌که در گفت وگوهای پیاده شده از نوار، معمولاً بسیاری از مطالب اضافی و تکراری هستند، بنابراین، محقق با شناسایی و پاک‌سازی نوشته به راحتی نکات اساسی موجود در هر یک از متن‌های مصاحبه را شناسایی می‌کند.

برای بررسی صحت اطلاعات و تأیید آن‌ها متن مصاحبه در اختیار شرکت‌کنندگان قرار گرفت. همچنین با شرکت‌کنندگان در مطالعه هماهنگ شد تا در صورت نیاز اگر برای پژوهشگر در هنگام پیاده کردن مصاحبه سوالی پیش آید برای رفع آن با افراد تماس حاصل شود.

البته برای جلوگیری از تورش‌های محقق هم سعی بر آن شد تا طراحی سوالات به‌صورت ساده باشد و از کلماتی که باعث تعصب شرکت‌کنندگان شده و آن‌ها را وادار می‌کند تا به نفع فرض خاص پاسخ دهند جلوگیری کنند یا به عبارتی از ایجاد تورش (leading questions and wording bias) جلوگیری شد.

جدول ۲. انگیزه‌های واکسیناسیون بیماری کرونا (کووید-۱۹)

مضامین اصلی	مضامین فرعی
۱- کنترل بیماری و کاهش مرگ و میر	قطع زنجیره انتقال ویروس
	کمک به کنترل پاندمی
	نگرانی در خصوص از دست دادن افراد با ابتلا به بیماری کرونا
۲- حفاظت از سلامتی و برقراری ایمنی جمعی	کاهش مرگ و میر افراد با تزریق واکسن
	حفاظت از سلامت خود افراد و خانواده هایشان
	شناخته نشدن به عنوان یک عامل خطر ابتلا به بیماری با رعایت موارد بهداشتی
	حفاظت از سلامت جامعه
۳- بهبود شرایط اجتماعی و اقتصادی	حفاظت از سلامتی افراد گروه‌های پرخطر جامعه اعم از افراد مسن، افراد دارای معلولیت‌های ذهنی و حرکتی، افراد مبتلا به بیماری‌های خاص و زمینه‌ای
	کمک به اقتصاد کشور
	کمک به بازگشت به شرایط عادی زندگی قبل از بیماری کرونا
۴- پیشبرد دانش پزشکی	افزایش کیفیت در ارائه خدمات
	رونق گرفتن مجدد کسب و کار افراد
	کمک به رشد و توسعه دانش پزشکی
	اعتماد و اعتقاد به علم

۱- کنترل بیماری و کاهش مرگ و میر

بر اساس داده‌های استخراج شده نشان می‌دهد که افراد برای کمک به کنترل پاندمی، قطع زنجیره انتقال ویروس، کاهش میزان ابتلا و مرگ و میر ناشی از بیماری کرونا تمایل به مشارکت در برنامه واکسیناسیون را دارند، به عنوان نمونه برخی از صحبت‌های شرکت‌کنندگان در پژوهش عبارتند از:

شرکت‌کننده شماره ۷: «کمک کنم به کنترل اپیدمی تا زنجیره انتقال بیماری قطع بشه».

شرکت‌کننده شماره ۲۹: «بلاخره تموم بشه این بیماری و مرگ و میر کاهش پیدا کنه تا مردم کم‌تر عزیزان خودشون رو از دست بدن».

شرکت‌کننده شماره ۱۰: «تو فامیلامونم یکی دو نفر بر اثر همین کرونا فوت کردند که خب سن خاصی هم نداشتند یعنی

شرکت‌کننده شماره ۶: «چون این بیماری به عارضه شدیدی رو به همه ما زده و حتی تفریحات ما هم محدود شده و بخاطر شرایط موجود ما هیچ کدام از تفریحات دلخواهمونو نمی‌تونیم انجام بدیم، خب آگه این واکسیناسیون به‌طور کامل انجام بشه اونوقت خب فک کنم ما زودتر می‌تونیم به زندگی عادی خودمون برگردیم».

شرکت‌کننده شماره ۷: «کسب و کارها به حالت عادی برگرده و مردم زندگیشون رونق بگیره چون از وقتی کرونا اومده زندگی خیلیا از سکه افتاده و اکثر مردم تو جامعه زندگی سختی رو تجربه میکنن و برای گذر زندگی روزانه خودشون تو درد سر بزرگی افتادن».

شرکت‌کننده شماره ۲۳: «زودتر به شرایط عادی برای زندگی برگردیم، این کرونا زندگی خیلی از ماها رو تحت‌الشعاع خودش قرار داده و خیلی از افراد رو از کار حتی بیکار کرده و زندگی رو در واقع برای همون سخت کرده».

۴- پیشبرد دانش پزشکی

برخی از صحبت‌های شرکت‌کنندگان در این پژوهش عبارتند از:

شرکت‌کننده شماره ۱: «کمک به افزایش دانش پزشکی که بتوانیم راه رو برای متخصصان هموارتر کنیم».

شرکت‌کننده شماره ۴: «این دانشمندا به‌خاطر ما شب و روز خودشونو گذاشتن پی تحقیقات بودن این کارا رو به‌خاطر ما برای ما انجام دادن و ما هم به علم اونا اعتماد می‌کنیم».

موانع واکسیناسیون

یافته‌های پژوهش حاضر در خصوص موانع‌های ذکر شده توسط شرکت‌کنندگان شامل ۴ مضمون اصلی و ۱۲ خرده مضمون می‌باشد که همانند انگیزه‌های افراد نمونه‌ای از اظهارات آن‌ها آورده شده است.

توضیحاتی در خصوص موانع‌های مورد نظر افراد شرکت‌کننده در برنامه واکسیناسیون که موجب کاهش تمایل آن‌ها برای دریافت واکسن می‌شود به شرح جدول ۳ ارائه شده است:

چون بودن و خب خیلی شاید ما رو مشتاق می‌کرد که بیاییم زودتر واکسن رو بزیم تا خانواده‌های بیش‌تری داغدار نشن».

۲- حفاظت از سلامتی و برقراری ایمنی جمعی

افراد برای رسیدن جامعه به ایمنی جمعی و از آن جهت که عامل خطری برای خانواده‌هایشان نباشند به خصوص خانواده‌هایی که اعضای آن‌ها دارای بیماری‌های زمینه‌ای یا خاص هستند تمایل به شرکت در طرح واکسیناسیون علیه بیماری کرونا را داشتند که برخی از صحبت‌های شرکت‌کنندگان در پژوهش عبارتند از:

شرکت‌کننده شماره ۱: «کمک به سلامت خودم و مهم‌تر از اون سلامت خانواده‌ام هم از لحاظ جسمی به‌خاطر عوارضی که بیماری کرونا داره و خب هم از لحاظ روحی و روانی برای خودم تو محیط کارم که استرس ناشی از ابتلا به بیماری رو دارم».

شرکت‌کننده شماره ۱۸: «من به دلیل این‌که در خانواده خودمان پدر و مادر مسنی دارم و البته خواهری دارم که دارای معلولیت جسمی هستش و خب سیستم ایمنی خیلی ضعیفی داره لازم دونستم به خودم که برم و به محض اطلاع‌رسانی تزریق دانشجوها واکسن خودمو بزیم تا عامل خطری برای خانواده‌ام نباشم».

شرکت‌کننده شماره ۱۷: «من خانواده‌ام، همسر و فرزندانم را دوست دارم و با جان آن‌ها و خود بازی نمی‌کنم چون حفظ سلامتی در درجه اول قرار دارد و درجه بعدی سلامت جامعه مد نظر هست و منم به محض رسیدن نوبتم رفتم تا واکسن خودمو بزیم که عامل خطر برای اونا نباشم به هر حال همه به حقی به گردنمون دارن و من نباید با جون اونا بازی کنم».

۳- بهبود شرایط اجتماعی و اقتصادی

برای کمک به بازگشت به شرایط اجتماعی قبل از پاندمی، افزایش کارایی خدمت‌رسانی، بهبود شرایط اقتصادی و بازگشت به شرایط کاری و اقتصادی قبل از بیماری، کمک به توسعه و رشد اقتصاد در کشور می‌باشد و برخی از صحبت‌های شرکت‌کنندگان در پژوهش عبارتند از:

شرکت‌کننده شماره ۱: «بتونم با کارایی بالاتری به بیمارانم خدمت‌رسانی کنم و هم‌چنین کمک به اقتصاد کشورم».

جدول ۳. موانع واکسیناسیون بیماری کرونا (کووید-۱۹)

مضامین اصلی	مضامین فرعی
۱- باورهای نادرست و ناآگاهانه	عدم اعتقاد به وجود بیماری کرونا
	بیماری کرونا یک توطئه جهانی است
	عدم اعتقاد به تاثیر واکسیناسیون در جامعه
	عدم اعتقاد به ابتلای چندین باره بیماری پس از یک بار مبتلا شدن
	عدم اعتقاد به انجام واکسیناسیون بدلیل رعایت پروتکل‌های بهداشتی

عدم اعتقاد به انجام واکسیناسیون بدلیل داشتن بدنی سالم	
نامشخص بودن محتویات تشکیل دهنده واکسن ها	۲- عدم اعتماد به واکسن
تاثیر نداشتن واکسن ها پس از هر جهش جدید ویروس	
وجود سرب در داخل واکسن ها	
مرگ زودهنگام افراد واکسینه شده	۳- ترس و نگرانی افراد از عوارض جانبی
ترس از ایجاد عوارض جبران ناپذیر پس از تزریق	
ناقل شدن افراد پس از تزریق واکسن	
ترس از ایجاد ناباروری	
ترس از ایجاد جهش های سلولی	
ابتلا به نوع شدید بیماری پس از تزریق واکسن	۴- داشتن منافع اقتصادی
داشتن سود فراوان برای شرکت های تولیدی واکسن	
داشتن سود برای افراد فاقد تخصص در زمینه واکسن با دخالت در تولیدات واکسن	
تاثیر نداشتن واکسن در کنترل بیماری جز برای افزایش درآمد شرکت های تولیدی واکسن	

۱- باورهای نادرست و ناآگاهانه

باورها و اعتقادهای نادرست افراد اعم از عدم اعتقاد به اصل بیماری کرونا و تاثیر واکسیناسیون علیه این بیماری تمایل به دریافت واکسن کرونا را ندارند که برخی از صحبت‌های شرکت‌کنندگان در این پژوهش عبارتند از:

شرکت‌کننده شماره ۳۰: «اینجانب هیچ اعتقادی به واکسن ندارم و واکسیناسیون را یک توطئه‌ی جهانی می‌دانم».

شرکت‌کننده شماره ۲۶: «من فرد جوونی هستم و خدایم و شکر سالم و بیماری‌ای هم ندارم پس اصلاً به واکسن نیازی ندارم میتونم به واسطه‌ی بقیه مردمی که تزریق می‌کنن من ایمن بمونم».

شرکت‌کننده شماره ۳: «به اصل موضوع کرونا و همین‌طور اعتقادی ندارم به واکسن‌ها».

شرکت‌کننده شماره ۲۵: «من و خانواده‌ام موارد بهداشتی رو خیلی رعایت می‌کنیم و اسه همین اصلاً نیازی به واکسن زدن نداریم تا حالا هم به کرونا مبتلا نشدیم».

شرکت‌کننده شماره ۱۲: «من شنیدم کسانی که یک‌بار گرفتن دیگه نمیگیرن».

۲- عدم اعتماد به واکسن

افراد با توجه به نامشخص بودن محتویات تشکیل‌دهنده واکسن‌ها و عدم تغییر محتویات واکسن‌ها پس از جهش‌های متعدد ویروس تمایل به تزریق واکسن‌های ضد کرونا را ندارند که برخی از صحبت‌های شرکت‌کنندگان در پژوهش در این خصوص عبارتند از:

شرکت‌کننده شماره ۲۶: «چه تاثیری داره بزنیم واکسن رو وقتی دکترها میگن همش این ویروس تغییر میکنه واکسن‌هاشون که همش عوض نمیشه».

شرکت‌کننده شماره ۳: «من نمیدونم داخل واکسن‌ها چی هستش و اسه همین نمیخوام واکسن بزنیم، تازه از یکسری آدمای شنیدم که داخل واکسن‌ها سرب میریزن».

۳- ترس و نگرانی افراد از عوارض جانبی
افراد با تفکر به آن‌که تزریق واکسن کرونا ممکن است باعث ناقل شدن فرد و هم‌چنین ابتلا به بیماری می‌شود و یا ممکن است موجب عوارض جانبی شدید مانند مرگ شود از تزریق خودداری می‌کنند؛ در این خصوص برخی از صحبت‌های شرکت‌کنندگان در پژوهش عبارتند از:

شرکت‌کننده شماره ۳: «از یکسری آدمای شنیدم که آدمایی که واکسنو تزریق می‌کنند خیلی زودتر از بقیه آدمای میمیرن».

شرکت‌کننده شماره ۲۶: «خیلی از آدمایی که واکسن زدن دوباره بیمار شدن و حتی چندین مورد هم بیماری شدید رو مجدد گرفتن پس واکسن‌ها بی‌اثر هستن، حتی اینو هم بگم که واکسن‌ها باعث جهش‌های سلولی تو بدن ما میشه و شنیدم که باعث ناباروری هم میشن».

شرکت‌کننده شماره ۳۰: «خیلی از آدمای سالم به محض زدن واکسن کرونا گرفتن و حتی مردن، من و اسه همین واکسن نمیزنم چون این اتفاقا رو به چشم خودم دیدم».

۴- داشتن منافع اقتصادی

افراد شرکت‌کننده در پژوهش منافع اقتصادی شرکت‌های واکسن‌سازی را به عنوان یکی دیگر از چالش‌های پیش روی خودشان مطرح کردند و معتقد هستند که جز منفعت اقتصادی برای شرکت‌ها، خود واکسن تاثیر چندانی ندارد که برخی از صحبت‌های افراد عبارتند از:

شرکت‌کننده شماره ۳۰: «واکسیناسیون کرونا موجب پر کردن جیب تولیدکنندگان واکسن شده است و با کرونا هراسی سعی در فروش بیش‌تر واکسن‌های خود دارند».

شرکت‌کننده شماره ۲۶: «شرکت‌ها به فکر مردم نیستن بیش‌تر دنبال سودجویی خودشون هستن، تازه من نمیدونم چرا کسانی که حتی علم کافی رو تو این زمینه ندارن میان در مورد واکسن زدن نظر میدن پس لابد یه سودی براشون داره و همشون دنبال منفعت خودشونن».

شرکت‌کننده شماره ۲۳: «همه‌ی این واکسن‌ها یک منفعت اقتصادی برای شرکت‌های واکسیناسیون داره و اصلاً اثری نداره».

انگیزه‌های واکسن پاستوکوک

نتایج به‌دست آمده پس از تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها در خصوص انگیزه‌ها و چالش‌های ذکر شده افراد در برنامه واکسیناسیون علیه بیماری کرونا با واکسن پاستوکوک، در حیطه‌های مختلفی شناسایی و در جدول ۴ طبقه‌بندی شد:

جدول ۴. انگیزه‌های واکسیناسیون بیماری کرونا با واکسن پاستوکوک

مضامین اصلی	مضامین فرعی
۱- اعتماد و اعتبار شرکت انستیتو پاستور	سابقه طولانی و درخشان انستیتو پاستور ایران
	ثبات کارایی انستیتو پاستور ایران در ساخت واکسن‌ها
	پیشینه‌ی قوی موسسه در تولید واکسن‌های دوران کودکی تا به الان
۲- عوارض احتمالی قابل قبول و اثربخشی بالا	عوارض جانبی کم پس از تزریق
	اثربخشی بالا
۳- ایرانی بودن واکسن	عوارض جانبی قابل قبول برای افراد با داشتن سابقه ابتلا به بیماری‌های خاص و زمینه‌ای
	کمک به افزایش اعتماد به نفس دانشمندان ایرانی در تولیدات واکسن‌های داخلی
	حمایت از تولیدات داخل کشور
	کمک به اقتصاد داخل کشور
	کمک به ارتقای سطح علمی کشور
۴- ویژگی‌های منحصر به فرد واکسن	اعتماد به دستاورد‌های داخلی و متخصصین ایرانی
	تنها واکسنی در جهان که دز یادآور را از ابتدا پیش‌بینی کرده بود
	همکاری با صنعت داروسازی فنلاندی کوبا
	مورد تأیید پزشکان متخصص
	تعریف اطرافیان از عملکرد مناسب واکسن
	یکی از اولین واکسن‌های شناخته شده به عنوان دز یادآور پرسنل درمان و گروه‌های پزشکی در کشور

۱- اعتماد و اعتبار انستیتو پاستور ایران

بر اساس داده‌های استخراج شده نشان می‌دهد که افراد به جهت اعتماد و اعتبار انستیتو پاستور ایران، سابقه طولانی و درخشان، همچنین ثبات کارایی این موسسه در ساخت واکسن‌ها، تمایل به تزریق واکسن پاستوکوک را دارند، به عنوان نمونه برخی از صحبت‌های شرکت‌کنندگان در پژوهش عبارتند از:

شرکت‌کننده شماره ۱: «شرکت انستیتو پاستور یک شرکت معتبر و با سابقه طولانی و مناسبی در زمینه‌ی تولید واکسن‌های حیاتی ب و ب ث ژ هستش»
 شرکت‌کننده شماره ۴: «شرکت پاستور یک شرکتی که از خیلی سال‌های گذشته فعالیتش تو کشور هست و این واکسنایی که بچه‌های ما دارن میزنن و یا واکسنای دیگه همه‌ی اینا ساخت همین شرکت پاستور هستش».

شرکت‌کننده شماره ۱۱: «این رو هم باید بگم که موسسه

انستیتو پاستور پیشینه قوی‌ای داره تو ایران و بجزوایی خودشو تا الان ثابت کرده».

شرکت‌کننده شماره ۲۱: «شرکت داروسازی یعنی انستیتو پاستور ایران خب یک موسسه معتبره، ما خیلی از واکسن‌هایی که زدیم تا الان هم انستیتو پاستور تولید کرده و بنابراین میشه بهش اعتماد کرد و مورد اعتماد».

۲- عوارض احتمالی قابل قبول و اثربخشی بالا

یکی از انگیزه‌های اصلی افراد شرکت‌کننده در پژوهش برای تزریق واکسن پاستوکوک به جهت ایمنی و اثربخشی بالای این واکسن و البته عوارض کم این واکسن می‌باشد که برخی از صحبت‌های افراد عبارتند از:

شرکت‌کننده شماره ۲۷: «این واکسنو که حاصل دست رنج چندین ماهه دانشمندان ایرانی هستش و شنیدم که ایمنی خوبی داره تزریق می‌کنم».

شرکت‌کننده شماره ۲۲: «واکسن ایرانی انتخاب می‌کردم چون حمایت کم از اقتصاد کشورم برای پیشرفت کشورم و دادن انگیزه برای نخبگان کشورم و من اینو حق خودم میدونم که به دانش پزشکی کشورم اعتماد کنم و از تولیداتشون حمایت کنم تا روز بروز شاهد پیشرفت کشورم باشم».

۴- ویژگی‌های منحصر به فرد واکسن

یکی دیگر از انگیزه‌های شرکت‌کنندگان برای دریافت واکسن پاستوکوک و ویژگی‌های منحصر به فرد این واکسن و تعاریف متعددی است که اطرافیان از این واکسن داشته‌اند برخی از صحبت‌های شرکت‌کنندگان در پژوهش عبارتند از:

شرکت‌کننده شماره ۱۱: «تنها واکسنی هستش که دز یادآور داره و فاصله‌ی بین دزهای واکسنش هم به نسبت کم و معقولانه است، در ضمن با توجه به اطلاعاتی که دارم از اون هم برای دز یادآور کادر درمان توصیه شده و قابل استفاده است پس لابد ایمنی بالایی داره».

شرکت‌کننده شماره ۶: «یه دلیل مهم این بود که پاستوکوک با همکاری کوبا است، صنعت داروسازی و واکسن‌سازی تو کوبا صنعت قدیمی و خب الانم یکسری واکسن‌ها رو داریم با همکاری کوبا درست می‌کنیم و جامعه مطالعاتی عظیمی هم تو ایران و هم تو کوبا داشته و خداروشکر اثربخش هم بوده است».

شرکت‌کننده شماره ۲۴: «دلیل و انگیزه من برای دریافت این واکسن این هستش که از اطرافیانم خیلی از این واکسن تعریف کردن و خب شنیدم که این واکسن نزدیک به ۹۰ درصد ایمنی ایجاد میکنه و عوارض خیلی کم‌تری بعد از تزریق واکسن برای افراد به وجود میاره».

شرکت‌کننده شماره ۱۴: «من حتی از یکی از اقوامون که پزشک هستند نظرخواهی کردم و بهم گفتند که هم انستیتوپاستور یکی از قطب‌های قوی تولید واکسن تو ایران و حتی تو منطقه است و هم کشور کوبا یکی از کشورهایی هستش که تو تولید واکسن حرفی برای گفتن داره و خب طبیعتاً از هم فکری بالاتری نسبت به سایر واکسن‌ها برخورداره و جهت تولید آن دقت بیش‌تری به کار رفته».

شرکت‌کننده شماره ۹: «از یکسری از آشنایان هم پرسیدم و خب بهم گفتن که عوارض قابل قبول و کمی داره این واکسن به همین خاطر که بنده تمایل دارم از این واکسن استفاده کنم».

موانع واکسن پاستوکوک

در خصوص موانع ذکر شده توسط افراد می‌توان توضیحاتی به شرح زیر ارائه کرد:

شرکت‌کننده شماره ۲۴: «شنیدم که این واکسن نزدیک به ۹۰ درصد ایمنی ایجاد میکنه و عوارض خیلی کم‌تری بعد از تزریق واکسن برای افراد به وجود میاره».

شرکت‌کننده شماره ۱۱: «واکسن موسسه انستیتو پاستور ایران مبنی بر اثربخشی بالا و عوارض کم داره و مهم‌تر از همه این‌که این واکسن با شدیدترین نوع ویروس هم مقابله می‌کند».

شرکت‌کننده شماره ۹: «بنده بروشور اولیه این واکسن رو هم مطالعه کردم و به نظرم اثربخشی بالایی داره و یجورایی در رقابت با واکسن‌های دیگه‌ای هستش که تو دنیا داره تزریق میشه، از یک‌سری از آشنایان هم پرسیدم و خب بهم گفتن که عوارض قابل قبول و کمی داره این واکسن به همین خاطر که بنده تمایل دارم از این واکسن استفاده کنم».

۳- ایرانی بودن واکسن

از انگیزه‌های افراد می‌توان به ایرانی بودن محصول اشاره کرد که اکثر افراد به دلیل آن‌که این واکسن در ایران تولید شده است و به جهت آن‌که حمایت آن‌ها از تولیدات داخل منجر به افزایش اعتماد به نفس دانشمندان ایرانی می‌شود و هم‌چنین باعث بهبود عملکرد اقتصادی کشور خواهد شد و ضمناً با توجه به پیشینه قوی و درخشان در صنعت واکسن‌سازی کشور ایران تمایل به تزریق این واکسن را داشتند که برخی از صحبت‌های شرکت‌کنندگان در پژوهش عبارتند از:

شرکت‌کننده شماره ۹: «اطمینان به متخصصین ایرانی و ترغیب آن‌ها به ادامه راه و رفع اشکالات احتمالی که ممکن است عوارض واکسن در افراد مختلف دیده بشه. قطعاً تزریق واکسن ایرانی برای ایرانیان بهتر است چون که خب واکسن با توجه به اقلیم یک کشور ساخته میشه و واکسن پاستوکوک با توجه به اقلیم کشور ایران ساخته شده».

شرکت‌کننده شماره ۸: «من بخاطر اعتمادی که به دستاوردهای داخلی داشتیم و به دلیل ارتقای سطح علمی کشورم و واکسن‌های ایرانی تأثیر مفید و مثبت خودشون رو دارن و حتماً این تلاش اندیشمندان ایرانی بی‌جواب نیست و خداوند کمک و یارشون باشه».

شرکت‌کننده شماره ۷: «انگیزه من از تزریق واکسن اینه که بالاخره کشور خودمون واکسن و تولید کرده و هم‌چنین مسئله تولید واکسن به اقتصاد کشور نیز کمک قابل توجهی میکنه با توجه به این که واردات واکسن به پول زیادی نیاز داره بنابراین تولید داخلی واکسن علاوه بر این‌که اطمینان از سلامت واکسن برای عموم مردم حاصل میشه، از لحاظ اقتصادی هم بصره هست».

جدول ۵. موانع واکسیناسیون بیماری کرونا با واکسن پاستوکوک

مضامین اصلی	مضامین فرعی
۱- عدم اعتماد و اعتقاد	عدم اعتماد به سیستم پزشکی در ایران
	عدم اعتماد به موسسه تولید واکسن
	عدم اعتقاد به پتانسیل تولید واکسن ملی
۲- نگرانی در مورد عوارض جانبی پس از تزریق و عدم مقبولیت جهانی	ترجیح بر استفاده از واکسن‌های دارای تاییدیه جهانی موجود در کشور
	نداشتن تاییدیه نهایی از WHO
	ترس از ایجاد عوارض جبران ناپذیر همانند مرگ پس از تزریق
	ابتلای مجدد به نوع شدید بیماری پس از تزریق واکسن
	مصونیت پایین واکسن‌های تولیدی در داخل کشور در مقایسه با واکسن‌های خارجی
۳- عدم شناخت کافی از ویژگی‌های واکسن	عدم شناخت کافی و بی‌اطلاعی از مراحل ساخت و نوع تولید واکسن
	عدم انتشار مقالات مناسب در خصوص ویژگی‌های واکسن در مجلات معتبر
	عدم انتشار ویژگی‌های واکسن در رسانه‌های جمعی اعم از رادیو، تلویزیون

۱- عدم اعتماد و نداشتن اعتقاد

از موانع مهمی که سبب شده است تا افراد از تزریق واکسن پاستوکوک خودداری کردند نداشتن اعتماد و اعتقاد است که به برخی از صحبت‌های شرکت‌کنندگان اشاره شده است:

شرکت‌کننده شماره ۳: «عدم اعتماد به این سیستم؛ چون اکثر پزشکا در خصوص داروها، مخصوصاً داروهای مکمل و تقویتی، داروهای خارجی رو تأیید می‌کنند و وقتی خب می‌تونیم داروهای خارجی رو با هزینه کم‌تری از کشورهای پیشرفته وارد کنیم که مطمئن‌تر هستند و با توجه به بحث هزینه - فایده تولید این واکسن‌ها رو تو کشور موجه نمیدونم و اون رو خیانت به بیت‌المال می‌دونم».

شرکت‌کننده شماره ۱۳: «وقتی خودشون حمایت نمی‌کنن از چیزی که تولیدش کردن دیگه برای من و امثال منم اعتمادی نمیمونه، واسه همین که من اصلاً اعتقادی به اینا ندارم چه برسه به این‌که پیام واکسنشونو تزریق کنم».

شرکت‌کننده شماره ۱۶: «عدم اعتماد به واکسن‌های ایرانی و عدم اعتماد به مسئولین محترم که در ادوار گذشته خودشان را نتوانستند به مردم ثابت کنند و آن‌ها اطمینان و اعتماد را از مردم گرفتند زمانی‌که خود نفرات مسئول از واکسن‌های ایرانی استفاده نمی‌کنند چرا باید ما از واکسن با کیفیت پایین استفاده کنیم».

شرکت‌کننده شماره ۲۳: «من به واکسن‌های ایرانی اعتمادی ندارم چون اصلاً از این سبک ریاستشون و این سبک مدیریتشون تو این چند سال اخیر به کل ناامید هستم و ناامید شدم و میدونم همیشه اینا به نفع خودشون کار می‌کنن».

شرکت‌کننده شماره ۲۶: «در مورد واکسن‌های ایرانی هم مثل بقیه داروهاشون بی‌کیفیت هستش و به فکر مردم نیستن بیش‌تر دنبال سودجویی خودشون هستن».

۲- نگرانی در مورد عوارض جانبی پس از تزریق و عدم مقبولیت جهانی

از موانعی که می‌توان برای کاهش تمایل افراد جهت تزریق واکسن پاستوکوک نام برد شناخت ناکافی از خصوصیات و ویژگی‌های این واکسن است که افراد به دلیل آن‌که از خصوصیات واکسن آگاهی کافی و مناسبی ندارند فکر می‌کنند که تزریق این واکسن عوارض نابسامانی را برایشان در پی خواهد داشت به همین جهت از تزریق آن خودداری می‌کنند، بخشی از صحبت‌های شرکت‌کنندگان در پژوهش عبارتند از:

شرکت‌کننده شماره ۱۵: «یکی از نقص‌ها و کاستی‌های واکسن‌های ایرانی، نداشتن تاییدیه نهایی از WHO می‌باشد، اگر سازمان بهداشت جهانی بر روند کاری محققان و پژوهشگران ما اشراف داشته باشه، طبیعتاً ما حاصل این کار دریافت مجوز بهداشت جهانی هستش، خب وقتی همه واکسن‌هایی که دارن وارد میکنن تاییده‌ی جهانی داره و اثر بخشی به نسبت قابل قبولی داره چرا من پیام از واکسنی استفاده کنم که هیچ مجوزی نگرفته».

شرکت‌کننده شماره ۲: «بنده به دلیل این‌که از عوارض و عواقب این واکسن ترس دارم و همین‌طور با توجه به این‌که این واکسن هنوز از طرف سازمان جهانی بهداشت تاییدیه مد نظر را نگرفته ترجیح میدم از واکسنی استفاده کنم که ثابت شده هستش و در تعداد زیادی از افراد تزریق شده و عوارض شناخته شده‌ای داشته باشد».

شرکت‌کننده شماره ۱۳: «چرا واکسن ایرانی بزمن و بدونم تهش برام هیچی نداره یعنی هیچ اثربخشی برام نداره و خوب چیزی که به ما میگن در اقوام کسانی بودند که واکسن ایرانی زدند و دوباره مبتلا به کرونا شدند. شنیدم حتی عارضه خیلی شدیدی رو هم اینا به بدن وارد می‌کنن حتی شنیدم باعث مرگ

در گزارش مرکز کنترل و پیشگیری از بیماری‌ها (CDC) در تاریخ ۱۱ سپتامبر سال ۲۰۲۱ میلادی گفته شده است که مرگ و میر در افراد کاملاً واکسینه شده بسیار کم‌تر از افراد واکسینه نشده می‌باشد؛ هم‌چنین در ادامه این گزارش اشاره به افزایش احتمال ۵ برابری ابتلا به بیماری کرونا در افراد واکسینه نشده صورت گرفت. در گزارش دیگری از مرکز کنترل و پیشگیری از بیماری‌های واگیر در ۵ نوامبر سال ۲۰۱۷ در خصوص بیماری آنفلوانزا هدف واکسیناسیون را کاهش نرخ بیماری در جمعیت، تعداد بیماران تحت درمان در بیمارستان‌ها و میزان مرگ و میر ناشی از عوارض آنفلوانزا دانست [۱۷].

واکسیناسیون علیه بیماری خاص نه تنها باعث کاهش میزان بروز بیماری می‌شود بلکه با پوشش بالای آن می‌توان بیماری را کنترل و هم‌چنین زنجیره انتقال عامل بیماری را به‌طور کامل قطع کرد. در واقع واکسیناسیون اولین قدم در ریشه‌کنی هر بیماری، توقف و انتقال در یک منطقه تعریف می‌شود. همان‌طور که سازمان جهانی بهداشت از فواید انجام واکسیناسیون به ایجاد محافظت قوی در برابر بیماری‌های جدی، بستری شدن در بیمارستان و مرگ اشاره می‌کند و نیز با نشان دادن شواهدی بیان می‌کند که واکسینه شدن احتمال انتقال ویروس به دیگران را کاهش می‌دهد و دریافت واکسن خود سبب حفاظت از اطرافیان می‌شود [۱۸]. لذا با توجه به موارد ذکر شده می‌توان به انگیزه دیگر افراد شرکت‌کننده در پژوهش مبنی بر تاثیر انجام واکسیناسیون در کنترل بیماری و قطع زنجیره انتقال ویروس اشاره کرد.

بیماری کرونا از لحاظ اجتماعی موجب اختلال در زندگی مردم در تمامی کشورها شد و با آن‌که تعداد موارد ابتلا و مرگ و میر از سپتامبر ۲۰۲۲ به‌شدت کاهش یافته است اما بر اساس آخرین اعلام سازمان جهانی بهداشت هنوز پاندمی ادامه دارد [۱۹]. دلیل بیمار شدن، قرنطینه شدن و یا حضور افراد با شرایط خاص بهداشتی (ماسک و ..) در مراکزهای تجمعی مختلف اعم از مراکز آموزشی، تفریحی، مذهبی و ... بوده و چه بسا عدم فعالیت و بسته شدن مراکز مختلف را نیز در پی داشته است، بعلاوه در رشد اقتصاد جهانی، با کاهش فعالیت‌های کسب و کار و تقاضای مصرف‌کنندگان و هم‌چنین مشکلات ناشی از تولیدات کارخانه‌ها با بیمار شدن کارگران و قرنطینه شدن آن‌ها تاثیر داشته به گونه‌ای که در سال ۲۰۲۰ رشد اقتصاد جهانی منفی و هم‌چنین تجارت جهانی به میزان ۵٫۳ درصد کاهش پیدا کرده است. به همین جهت بهبود شرایط اقتصادی و بازگشت شرایط اجتماعی مردم به دوران قبل از پاندمی انگیزه دیگر افراد شرکت‌کننده در پژوهش‌های مختلف می‌باشد [۲۰] که در مطالعه حاضر نیز بر آن تاکید شده است.

یکسری آدم بدبخت بیچاره شده و خب خود من با این صحبت‌هایی که زده میشه، راضی به تزریق واکسن ایرانی نیستیم».

شرکت‌کننده شماره ۱۲: «من چرا باید با جان خود بازی کنم در حالی که اطلاع قبلی را نسبت به مصونیت پایین واکسن‌های داخلی دارم به‌خاطر همین بنده ترجیحاً تن به واکسن‌های داخلی نمیدم».

۳- عدم شناخت کافی از ویژگی‌های واکسن

افراد به‌دلیل آن‌که انتشار مناسبی از ویژگی‌های این واکسن در رسانه‌های جمعی صورت نگرفته است اطلاعات و آگاهی کافی و شناخت مناسبی از خصوصیات این واکسن ندارند که برخی از صحبت‌های شرکت‌کنندگان در پژوهش عبارتند از: شرکت‌کننده شماره ۱۳: «اینو هم بگم که تا حدودی مقصر آن مسئولین بالا مرتبه‌ان چرا که اصلاً اطلاعات و دانش کافی راجع به واکسن‌های ایرانی در تلویزیون و رادیو و اینا در اختیار مردم قرار ندادند».

شرکت‌کننده شماره ۱۸: «تمایل به دریافت واکسن پاستوکوک رو نداشتم، اولاً شفافیتی نداشته و هیچ مقاله قابل استنادی رو صرفاً برای ظاهرسازی هم استفاده نکرده».

شرکت‌کننده شماره ۲۳: «فرآیند تولید شفاف نیستش و من اگر می‌خواهم واکسن رو تزریق کنم باید یکسری اطلاعات داشته باشم و راحت بتونم تصمیم بگیرم و خب من نمی‌تونم سلامت خودم و سلامت خانوادمو بندازم تو خطر که حتی شرکت نتونسته یک مقاله تو یک جای معتبر ازش منتشر کنه».

شرکت‌کننده شماره ۳۰: «عدم شناخت کافی و بی‌اطلاعی از مراحل ساخت و نوع تولید این واکسن است».

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج به‌دست آمده از این مطالعه نشان داد که شرکت‌کنندگان در پژوهش حیطه‌های مختلفی اعم از کاهش ابتلا و مرگ و میر ناشی از بیماری کرونا، قطع زنجیره انتقال بیماری و کنترل آن، بهبود شرایط اقتصادی و بازگشت شرایط اجتماعی جامعه به دوران قبل از پاندمی، حفظ سلامتی خود و خانواده و هم‌چنین پیشبرد دانش پزشکی را در افزایش تمایل و انگیزه خود موثر دانستند و در بررسی چالش‌های مطرح شده، حیطه‌های مختلف شامل عدم اعتماد و اعتقاد به اصل بیماری کرونا و نیز واکسیناسیون علیه این بیماری، ترس از عوارض احتمالی پس از تزریق و حتی ابتلا به خود بیماری با تزریق واکسن و داشتن منافع اقتصادی برای صنعت واکسن‌سازی شناسایی شد.

از مهم‌ترین انگیزه‌ها برای شرکت در طرح واکسیناسیون، کاهش میزان ابتلا و مرگ و میر ناشی از بیماری است که حتی

باورهای افراد در خصوص افزایش منفعت اقتصادی شرکت‌های واکسن‌سازی و داروسازی با تزریق عمومی واکسن‌ها را می‌توان به برخی از تئوری‌های مطرح شده توسط گروه‌های ضد واکسن و مخالفان انجام برنامه‌های واکسیناسیون نسبت داد [۲۵]. گرچه همه واکسن‌های بیماری کووید که در کشورمان در دسترس بودند توسط دولت (وزارت بهداشت) وارد نظام سلامت شد و تزریق گردید و از طرف دیگر، شرکت‌های بزرگ دارویی دنیا که در تولید واکسن کووید نقش بسزایی داشتند، تقریباً تمام تولیدات خود را در اختیار دولت‌ها و یا سازوکار بین‌المللی کوواکس قرار داده بودند [۳۱]. اما نگرانی مردم و خدمت‌گیرندگان در سراسر جهان ناشی از سوابق سودجویی‌های کلان در سطح بین‌الملل، از هم‌گسختگی بازار توزیع مواد و ملزومات و داروهای کووید در ماه‌های ابتدایی پاندمی، رقابت شدید کشورها برای دستیابی هرچه سریع‌تر به واکسن کووید به منظور کاهش ابتلا و مرگ مردم کشورشان، آسیب جدی به سرمایه اجتماعی و اعتماد مردم، و نیز تلاش مخرب گروه‌های ضد واکسن بود.

این مطالعه بیش‌تر بر روی یافتن انگیزه‌ها و چالش‌های مورد نظر افراد برای شرکت در واکسیناسیون با واکسن پاستوکوک تاکید داشت و پس از بررسی‌های دقیق انگیزه‌ها و چالش‌ها توسط محققین موارد مختلفی شناسایی شد. شرکت‌کنندگان سابقه درخشان و طولانی یک‌صد ساله انستیتو پاستور در تولید واکسن‌های مختلف در ایران، ویژگی‌های منحصر به فرد پاستوکوک، عوارض کم و قابل قبول پس از تزریق، تعاریف متعدد و گوناگونی که اطرافیان و متخصصان از این واکسن ارائه دادند و همچنین ایرانی بودن واکسن را به عنوان انگیزه‌های خود و عدم دریافت تأییدیه نهایی از سوی سازمان جهانی بهداشت، عدم اعتماد و اعتقاد به واکسن‌هایی که در داخل کشور تولید می‌شوند و نیز نداشتن شناخت کافی از ویژگی‌های این واکسن را به عنوان موانع خود ذکر کردند.

انستیتو پاستور ایران یک‌صد و یک‌سال فعالیت موثر و درخشان در زمینه تولید واکسن و مبارزه با بیماری‌های واگیر داشته است [۳۲] و تمام واکسن‌های دوران کودکی مردم ایران که اثربخشی قابل قبول و بسزایی داشته‌اند نیز از تولیدات موسسات واکسن‌سازی ایران (رازی و پاستور) بوده است و به همین دلیل شرکت‌کنندگان تمایل خود را برای دریافت واکسن پاستوکوک اعلام کرده‌اند. واکسن پاستوکوک محصول مشترک انستیتو پاستور ایران و انستیتو فیئلائی کشور کوبا می‌باشد [۱۲] و از فناوری منحصر به فرد پروتئین کونزوگه برخوردار است که ایمنی طولانی مدتی را در جمعیت‌های عمومی ایجاد می‌کند. با توجه به آن‌که همه‌ی واکسن‌های دنیا برای دز یادآور، از همان

به دلیل آن‌که خطر ابتلا به بیماری جدی ناشی از کووید ۱۹ با افزایش سن افزایش می‌یابد و این میزان برای کسانی که دارای ضعف سیستم ایمنی و یا مبتلا به بیماری خاصی هستند بیش‌تر می‌باشد. علاوه بر توجه به رعایت اقدامات احتیاطی مانند پوشیدن ماسک، فاصله‌گذاری فیزیکی، شست‌وشوی دست‌ها، ضدعفونی کردن سطوح و سایر وسایل که از اولین خطوط دفاعی برای جلوگیری از مبتلا شدن و یا انتشار ویروس کرونا به شمار می‌آیند، واکسیناسیون افراد و همچنین کسانی که در ارتباط با آن‌ها هستند (پرستاران، اعضای خانواده و ...) از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشد [۲۱]. شناسایی افراد مسن و یا دارای ضعف سیستم ایمنی و همچنین کارکنان مراقبت‌های بهداشتی به عنوان گروه‌های در معرض خطر برای اولویت‌بندی واکسینه شدن سبب نجات جان بسیاری از این افراد می‌شود، در واقع مزایای واکسیناسیون در بهبود شانس زندگی طولانی‌تر برای یک فرد متوقف نمی‌شود [۲۲].

تردید واکسن (vaccine hesitancy) یکی از معضلات واکسیناسیون عمومی و به‌ویژه واکسیناسیون کووید در دوران شدت پاندمی است [۷]. سازمان جهانی بهداشت تردید در واکسیناسیون را تاخیر و یا رد پذیرش واکسن، با وجود در دسترس بودن خدمات واکسن، می‌داند که توسط عوامل خاص و پیچیده‌ای ایجاد شده و بسته به واکسن‌های مختلف، متفاوت می‌باشد [۲۳، ۲۴]. این مانع علاوه بر تاثیر گرفتن از آسیب‌های اجتماعی و اقتصادی موجود در جوامع و نارضایتی افراد به دلیل درک کم از خطر بیماری کرونا، از اقدامات فعالان ضد واکسن و همچنین اطلاعات و عقیده‌های نادرستی که بیش‌تر در شبکه‌های مختلف اجتماعی انتشار می‌یابد تاثیر می‌پذیرد و موجب بی‌اعتمادی اجتماعی و نهادی در افراد می‌شود که این بی‌اعتمادی شامل بی‌اعتمادی به پزشکان، بی‌اعتمادی به شرکت‌های دارویی و واکسن‌سازی، بی‌اعتمادی به منابع دولتی و در نهایت بی‌اعتمادی به خود واکسن و بیماری کرونا می‌باشد [۲۵، ۲۶].

ترس از عوارض جانبی احتمالی پس از تزریق واکسن نیز یکی از عوامل بازدارنده واکسیناسیون کووید بود. عوارض خاص واکسن (AESI) به دو دسته کلی عوارض خفیف و شدید تقسیم‌بندی می‌شوند. عوارض شدید و مخاطره‌آمیز بسیار نادر است [۲۷]، اما عوارض خفیف در قریب به نیمی از موارد به‌خصوص پس از دوز اول واکسیناسیون مشاهده شد [۲۸]. عوارض خفیف دلیلی بر پاسخگویی سیستم ایمنی افراد می‌باشند و معمولاً طی ۳ الی ۴ روز پس از تزریق رفع می‌شوند، البته واکنش‌های شدید به واکسن‌ها می‌توانند خطرناک باشند و باعث ترس افراد شوند [۲۹، ۳۰].

پزشکان و عدم حمایت‌های لازم از سوی مسئولین علی‌رغم تولید در داخل کشور؛ در ایجاد این تصمیم برای جلوگیری از تزریق واکسن بی‌تاثیر نبوده است.

عامل دیگری که مانع تزریق افراد از واکسن شد عدم شناخت کافی از ویژگی‌های این واکسن بود که افراد به دلیل نداشتن اطلاعات جامع و کافی از ویژگی‌های این واکسن و عدم انتشار مقالات مناسب و همچنین عدم اطلاع‌رسانی کافی در رسانه‌های عمومی به‌ویژه در زمان ابتدایی برای تزریق واکسن تمایلی نداشتند. البته لازم به ذکر است که در حال حاضر مقالات مناسبی از خصوصیات و اثربخشی این واکسن در مجلات معتبر به چاپ رسیده است و انتشار مقالات عاملی برای دریافت هرچه سریع‌تر تأییدیه از سوی سازمان جهانی بهداشت به حساب می‌آید.

ارائه راه‌کارهایی جهت افزایش انگیزه‌ها و نیز رفع موانع

۱- استفاده از منابع معتبر و شناخته شده عموم مردم و پرسنل‌های بهداشتی برای نشان دادن تأثیرات واکسیناسیون در کاهش میزان ابتلا و مرگ و میر در گروه‌های سنی مختلف و به‌خصوص در افرادی که علی‌رغم داشتن بیماری‌های زمینه‌ای و خاص با دریافت واکسیناسیون از ابتلا به نوع شدید بیماری و همچنین مرگ در امان بوده‌اند، راهی برای افزایش انگیزه‌ها و ترغیب افراد جهت دریافت واکسن علیه بیماری کرونا می‌باشد.

۲- همکاری ارگان‌های ذینفع با وزارت بهداشت برای تسهیل در امر واکسیناسیون و ارائه خدمات به‌صورت عادلانه، با کیفیت بالا و در سریع‌ترین زمان ممکن پس از مراجعه افراد، همچنین ایجاد شرایطی برای برقراری مصاحبه با افراد تأثیرگذار در جامعه، پزشکان حاذق و افرادی که دارای تخصص در زمینه ایمن‌سازی هستند برای پاسخ به سوال‌های ایجاد شده در اذهان عمومی و رفع شبهات موجود می‌تواند آگاهی و انگیزه افراد برای تزریق واکسن افزایش دهد.

۳- ارائه توضیحات مناسب در مورد عوارض‌های جانبی واکسن‌ها توسط افراد متخصص در زمینه ایمن‌سازی به‌صورت صریح و واضح و با زبانی متناسب با سطح درک مخاطبان در رسانه‌های جمعی (تلویزیون، رادیو، سایت‌ها و شبکه‌های اجتماعی) می‌تواند موجب افزایش آگاهی و اطمینان خاطر جامعه عمومی شود چرا که تعداد زیادی از افراد به‌خاطر ترس از عوارض واکسن تمایلی به تزریق ندارند.

۴- آموزش و اطلاع‌رسانی در مورد ضرورت و اهمیت واکسیناسیون و همچنین فواید این امر در جامعه عمومی به روشی که برای مخاطبان با گروه‌های سنی و نگرش‌های متفاوت قابل درک باشد موجب افزایش انگیزه و آگاهی، همچنین

دز اصلی استفاده می‌کنند، در طراحی این واکسن از قبل پیش‌بینی شده که دز یادآور مورد نیاز است، واکسنی به نام پاستوکوک پلاس به عنوان دز یادآور هم برای خود واکسن پاستوکوک و هم برای سایر واکسن‌ها به عنوان دز بوستر مورد استفاده قرار می‌گیرد. فاصله‌ی تزریق بین دوزهای اصلی و دوز یادآور یک ماه از هم‌دیگر می‌باشد و البته قابلیت تزریق در کودکان را نیز دارد. در خصوص اثربخشی این واکسن می‌توان گفت که با توجه به نتایج کارآزمایی‌های بالینی در ۱۰۰ درصد افراد آنتی‌بادی‌های خنثی‌کننده ایجاد می‌کند و همچنین در ۹۶/۵ درصد موارد توانسته است از ایجاد فرم شدید بیماری و بستری شدن جلوگیری کند [۱۲]. بر اساس پروتکل‌های منتشر شده از موسسه پس از تزریق واکسن، عوارض جانبی شایع و کوتاه مدت کم‌تری نسبت به سایر واکسن‌های موجود دارد که البته مورد قبول و قابل کنترل هستند و تاکنون عوارض طولانی مدت و غیر قابل کنترل مشاهده نشده است. بنابراین عوارض احتمالی قابل قبول و اثربخشی بالا، ویژگی‌های منحصر به فرد این واکسن از دیگر انگیزه‌های شرکت‌کنندگان در مطالعه بوده است. با توجه به آن‌که دانشمندان ایرانی نقش بسزایی در تولید این واکسن داشته‌اند، اکثر افراد بر این باور بودند که با حمایت، مشارکت و تزریق واکسن‌های ساخت کشور می‌توانند به پیشرفت و افزایش اعتماد به نفس دانشمندان و همچنین توسعه‌ی اقتصادی کشور کمک کنند و عده‌ای از شرکت‌کنندگان با تعریف‌هایی که از پزشکان، متخصصان و آشنایان در خصوص اثربخشی مناسب این واکسن شنیده بودند تمایل به تزریق پاستوکوک داشتند.

عدم اعتماد و اعتقاد به واکسن‌های تولیدات داخل علی‌رغم توجه به ایمنی بخشی آن‌ها از دیگر عواملی بود که سبب شد تا بعضی از شرکت‌کنندگان نسبت به تزریق واکسن ایرانی تردید داشته باشند خودداری کنند زیرا معتقد بودند که با توجه به وجود واکسن‌های خارجی مناسب با اثربخشی بالا، چرا باید مسئولین و موسسات واکسن‌سازی در داخل کشور برای تولید واکسن اقدام کنند و احیاناً هزینه‌ها و بار اقتصادی زیادی را برای کشور ایجاد کنند در حالی که می‌توان با هزینه‌های کم‌تر داروها و واکسن‌های موثری را وارد کشور کرد، حال آن‌که امروزه واکسن یک کالای سلامت تلقی نمی‌شود بلکه کالایی فوق‌راهبردی و دارای کارکردهای متنوع اعم از سلامت، اقتصادی، اجتماعی و امنیت ملی و بسیار موثر در امنیت بین‌المللی است. البته تلاش گروه‌های ضد واکسن با انتشار اطلاعات نادرست و دادن آگاهی‌های نامناسب به‌ویژه در شبکه‌های مجازی، در مورد اثربخشی پایین و عوارض بالا و جبران‌ناپذیر پس از تزریق نسبت به واکسن‌های خارجی و همچنین عدم تأیید از سوی

در مورد انگیزه‌ها و موانع کاربرد واکسن به‌ویژه واکسن پاستوکوک به‌دست آمد.

این مطالعه نشان داد که عوامل انگیزشی و موانع مرتبط با واکسیناسیون بیماری کرونا میان افراد شرکت‌کننده در طرح‌های واکسیناسیون متفاوت است. یک انگیزه اصلی برای واکسیناسیون کووید-۱۹ میان شرکت‌کنندگان این بود که واکسیناسیون یک روش موثر برای کنترل بیماری و قطع زنجیره انتقال ویروس و نیز جلوگیری از عفونت، ابتلا به بیماری شدید و مرگ می‌باشد. حفاظت از سلامتی خود و خانواده، گروه‌های پرخطر و هم‌چنین پیشبرد دانش پزشکی و بهبود بخشیدن به شرایط اجتماعی و اقتصادی با روش‌های مختلف مانند: کمک کردن به اقتصاد کشور، افزایش کیفیت در ارائه خدمات، رونق بخشیدن به کسب و کارها و کمک به بازگشتن به شرایط عادی زندگی قبل از این بیماری از دیگر انگیزه‌های افراد برای شرکت در طرح‌های واکسیناسیون بیماری کرونا بود. از میان انگیزه‌های افراد برای دریافت واکسن پاستوکوک؛ مهم‌ترین عاملی که اکثر افراد به عنوان انگیزه و تمایل خود برای دریافت واکسن پاستوکوک اشاره کرده بودند، اعتماد و اعتبار انستیتو پاستور ایران بود که سابقه‌ی درخشان و یک‌صد و یک ساله موسسه، پیشینه قوی در تولید واکسن‌های دوران کودکی، ثبات کارایی موسسه در تولید واکسن سبب افزایش اعتماد افراد به این موسسه شده بود. با انتشار بروشورها و پروتکل‌های ارائه شده از واکسن پاستوکوک و توضیحات در خصوص ویژگی‌های منحصر به فرد و عوارض جانبی محدود و نیز اثربخشی بالای واکسن توسط مسئولین موسسه باعث گردید تا ویژگی‌های واکسن مانند مورد تأیید بودن توسط پزشکان متخصص، همکاری با صنعت داروسازی انستیتوفینلای کشور کوبا، اولین واکسن شناخته شده داخلی به عنوان دز یادآور شناسایی شود. ایرانی بودن واکسن، حمایت از تولیدات داخلی، افزایش اعتماد به نفس دانشمندان ایرانی، ارتقا سطح علمی و بهبود اقتصاد کشور را به عنوان انگیزه‌های خود مطرح کردند. در مقابل مانع اصلی افراد برای عدم شرکت در طرح‌های واکسیناسیون علیه بیماری کرونا، عدم اعتماد به واکسن‌ها و نیز نگرانی آن‌ها در مورد اثربخشی و ایمنی واکسن‌ها بوده است. باورهای نادرست و ناآگاهانه افراد مانند: عدم اعتقاد به اصل و وجود بیماری کرونا، عدم اعتقاد به تاثیر واکسیناسیون در جامعه، توطئه بودن بیماری کرونا در جهان، عدم نیاز به واکسیناسیون پس از ابتلا به بیماری و هم‌چنین داشتن بدنی سالم و قوی، و حتی عدم نیاز به واکسینه شدن به دلیل رعایت پروتکل‌های بهداشتی؛ به عنوان مانع دیگر شناسایی شد. عده‌ای از افراد داشتن منافع اقتصادی به‌ویژه برای شرکت‌های داروسازی و واکسن‌سازی و نیز به دلیل

اطمینان خاطر علی‌الخصوص در افرادی می‌شود که نسبت به واکسن مردد هستند.

۵- شفاف‌سازی اقدامات انجام شده در خصوص فرایند صدور مجوزها، توزیع واکسن به‌صورت عادلانه یکی از چالش‌های مطرح (نگرش مردم به وجود واکسن تنها به عنوان عاملی برای سوددهی و منفعت اقتصادی شرکت‌های واکسن‌سازی) را برطرف خواهد کرد.

۶- مقابله با انتشار شایعات و ادعاهای نادرست افراد واکسینه شده که با شواهد علمی ناسازگار است توسط افراد متخصص با رویکردی مناسب می‌تواند موجب افزایش انگیزه‌ها و کاهش تردید افراد برای دریافت واکسن گردد.

۷- تزریق واکسن مورد نظر با اولویت مدیران موسسه تولیدی و افراد مشهور و قابل اعتماد جامعه عمومی، عاملی برای افزایش اعتماد و انگیزه مردم به دریافت واکسن می‌شود.

۸- ارائه توضیحات تکمیلی در مورد ویژگی‌های واکسن پاستوکوک از لحاظ اثربخشی، عوارض احتمالی ایجاد شده، موارد منع تزریق علی‌الخصوص در رسانه‌های جمعی (تلویزیون، رادیو، سایت‌ها و شبکه‌های اجتماعی) برای عموم مردم از زبان مدیران اجرایی و دریافت‌کنندگان این واکسن می‌تواند موجب افزایش اعتماد و آگاهی و انگیزه افراد برای دریافت واکسن شود.

۹- آموزش از طریق ارائه بروشورهای واکسن که حاوی توضیحات تکمیلی در خصوص نوع پلتفرم واکسن، عوارض جانبی کوتاه مدت و دراز مدت، موارد احتیاط و موارد منع تزریق در مراکزهای واکسیناسیون و هم‌چنین مراکزهای جامع خدمات سلامت شهری و روستایی می‌تواند موجب افزایش آگاهی و چه‌بسا با توجه به ویژگی‌های مناسب موجب افزایش انگیزه‌های افراد جهت دریافت واکسن پاستوکوک شود.

انجام این مطالعه، محدودیت‌هایی نیز داشت از جمله آن‌که در حین جمع‌آوری داده‌ها از طریق انجام مصاحبه با شرکت‌کنندگان، تعدادی از افراد علی‌رغم توضیحات ارائه شده در خصوص محفوظ ماندن اطلاعات، تمایل به همکاری نداشتند و عده‌ای نیز نظرات خودشان را به‌صورت واضح و روشن بیان نمی‌کردند و مجبور به اخذ سوالات بیشتر و گذاشتن زمان خارج از زمان پیش‌بینی شده بودیم. شرکت‌کنندگان در این مطالعه طبق طراحی اولیه، از جمعیت تحت پوشش یک مرکز بهداشتی درمانی سمنان که واکسن پاستوکوک را ارائه می‌کرد، انتخاب شدند و طبعاً تعمیم‌پذیری نتایج این مطالعه کیفی می‌بایست با تمام احتیاطات لازم در مورد مطالعات کیفی، انجام شود، علی‌رغم آن‌که در این مطالعه، اطلاعات گسترده و عمیق

بازبینی و ویرایش مقاله را انجام دادند. همه نویسندگان مقاله را بررسی نموده و نسخه نهایی مقاله را تأیید نمودند.

منابع

- [1] Christie A, Brooks JT, Hicks LA, Sauber-Schatz EK, Yoder JS, Honein MA. Morbidity and mortality weekly report guidance for implementing COVID-19 prevention strategies in the context of varying community transmission levels and vaccination coverage. *Morbidity and Mortality Weekly Report* 2021; 70: 1044.
<https://doi.org/10.15585/mmwr.mm7030e2>
PMid:34324480 PMCid:PMC8323553
- [2] Bono SA, Villella EF de M, Siau CS, Chen WS, Pengpid S, Hasan MT, et al. Factors affecting COVID-19 vaccine acceptance: an international survey among low-and middle-income countries. *Vaccines* 2021; 9.
<https://doi.org/10.3390/vaccines9050515>
PMid:34067682 PMCid:PMC8157062
- [3] Andre FE. Policy and practice Vaccination and reduction of disease and inequity. *Bull World Health Organ* 2008; 86.
<https://doi.org/10.2471/BLT.07.040089>
PMid:18297169 PMCid:PMC2647387
- [4] Bai Y, Yao L, Wei T, Tian F, Jin DY, Chen L, et al. Presumed asymptomatic carrier transmission of COVID-19. *JAMA* 2020; 323: 1406-1407.
<https://doi.org/10.1001/jama.2020.2565>
PMid:32083643 PMCid:PMC7042844
- [5] Arons MM, Hatfield KM, Reddy SC, Kimball A, James A, Jacobs JR, et al. Presymptomatic SARS-CoV-2 infections and transmission in a skilled nursing facility. *N Engl J Med* 2020; 382: 2081-2090.
<https://doi.org/10.1056/NEJMoa2008457>
PMid:32329971 PMCid:PMC7200056
- [6] WHO. Contact tracing and quarantine in the context of the Omicron SARS-CoV-2 variant. 2022; 1-18. Available from:
<https://apps.who.int/iris/rest/bitstreams/1411031/retrieve>
- [7] ten threats to global health in 2019.
<https://www.who.int/news-room/spotlight/ten-threats-to-global-health-in-2019>. Accessed 2020 [25] Royal Society T. COVID-19 vaccine deployment: behaviour, ethics, misinformation and policy strategies. 2020.
<https://royalsociety.org/-/media/policy/projects/set-c/set-c-vaccine-deployment.pdf>
- [8] Report of the sage working group on vaccine hesitancy 12 November 2014. Hesitancy
https://www.who.int/immunization/sage/meetings/2014/ctober/SAGE_working_group_revised_report_vaccine_hesitancy.pdf. Accessed 2020
- [9] Shatizadeh Malekshahi S, Tahamtan A, Salimi V. Whole-inactivated SARS-CoV-2 vaccines: from fear to hope. *Koomesh* 2022; 24: 567-569. (Persian).
- [10] Wang Z, Fang Y, Yu F, Chan PS, Chen S. Facilitators and barriers to Take up a COVID-19 Vaccine booster dose among community-dwelling older adults in Hong Kong: A Population-Based Random Telephone Survey. *Vaccines* 2022; 10: 1-16.
<https://doi.org/10.3390/vaccines10060966>
PMid:35746574 PMCid:PMC9228543
- [11] French J, Deshpande S, Evans W, Obregon R. Key guidelines in developing a pre-emptive COVID-19 vaccination uptake promotion strategy. *Int J Environ Res Public Health* 2020; 17: 1-14.
<https://doi.org/10.3390/ijerph17165893>
PMid:32823775 PMCid:PMC7459701
- [12] <https://en.pasteur.ac.ir/News-&Events/Efficacy-and-Safety-of-Soberana/PastoCovac-vaccine;-A-Randomized-Clinical-Trial-in-Pasteur-Institute-of-Iran>
- [13] Mostafavi E, Eyboosh S, Karamouzian M, Khalili M, Haji-maghsoudi S, Salehi-vaziri M. Efficacy and safety of a protein-based SARS-CoV-2 vaccine a randomized clinical trial. *JAMA Netw Open* 2023; 6: 1-14.
<https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2023.10302>
PMid:37133864 PMCid:PMC10157429

عدم اعتماد به واکسن‌ها با اعتقاد بر وجود سرب در داخل واکسن‌ها و نامشخص بودن محتویات تشکیل‌دهنده واکسن‌ها و همچنین ترس و نگرانی از عوارض‌های جانبی احتمالی مانند: مرگ زود هنگام، ناباروری، ایجاد جهش‌های سلولی، ابتلا به نوع شدید پس از واکسینه شدن؛ تمایلی برای دریافت واکسن علیه بیماری کرونا نداشته‌اند. در خصوص موانع شناسایی شده برای دریافت واکسن پاستوکوک می‌توان عواملی مانند: عدم دریافت تأییدیه نهایی از سوی سازمان بهداشت جهانی، عدم شناخت کافی و بی‌اطلاعی از مراحل ساخت واکسن، عدم انتشار چندین باره و متعدد ویژگی‌های واکسن پاستوکوک به ویژه در رسانه‌های جمعی، عدم اعتقاد به پتانسیل تولید واکسن ملی و انستیتو پاستور ایران اشاره کرد. از اقدامات حیاتی و مهمی که باید جوامع مختلف برای افزایش پذیرش واکسیناسیون علیه بیماری‌های مختلف انجام دهند؛ شفافیت و اطلاع‌رسانی در خصوص نوع واکسن، اثربخشی در جلوگیری از ابتلا به بیماری و مرگ و میر، عوارض‌های جانبی احتمالی پس از تزریق، شفافیت در خصوص روند تولیدات واکسن‌های داخلی، ارائه اطلاعات مناسب از واکسن‌ها در رسانه‌های عمومی و همچنین تلاش برای اخذ مجوزهای جهانی می‌باشد. هماهنگی و مشارکت ارگان‌های مختلف در تهیه و توزیع واکسن‌ها بدون وقفه‌ی زمانی و تسریع امر واکسیناسیون در گروه‌های مختلف اعم از کارکنان بهداشتی، افرادی که دارای ضعف سیستم ایمنی و بیماری خاصی هستند و یا سایر گروه‌ها خود تأثیر بسزایی در روند واکسیناسیون برای دستیابی هرچه سریع‌تر به ایمنی جمعی و کنترل بیماری دارد. در نهایت با ایجاد کمپین‌های اطلاعاتی در مراکزهای مختلف و نیز استفاده از یافته‌های مطالعه می‌توان آینده را آگاه کرد تا در ایجاد مداخلات برای افزایش جذب واکسن و رفع موانع تزریق در میان جوامعی که نیاز به افزایش پوشش ایمن‌سازی در مدت زمان کوتاه برای کنترل بیماری دارند، تلاش کنند.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از تمامی اساتید و بزرگوارانی که در این پژوهش ما را یاری رساندند، کمال قدردانی و تشکر را داریم.

مشارکت و نقش نویسندگان

دکتر محسن اسدی لاری و فاضله همتی: ایده تحقیق و نگارش نسخه اول مقاله، فاضله همتی جمع‌آوری داده‌ها، فاضله همتی و دکتر مجید میرمحمدخانی آنالیز و تفسیر نتایج، دکتر سحرناز نجات علاوه بر راهنمایی ژرف و نظارت بر تحلیل کیفی، به همراه دکتر احسان مصطفوی و دکتر علیرضا بیگلری

- Vaccine 2014; 32: 2150-2159.
<https://doi.org/10.1016/j.vaccine.2014.01.081>
 PMID:24598724
- [26] Duffy B. Coronavirus: vaccine misinformation and the role of social media. <https://www.kcl.ac.uk/policy-institute/assets/coronavirusvaccine-misinformation.pdf>
- [27] https://www.who.int/docs/default-source/covid-19-vaccines-safety-surveillance-manual/covid19vaccines_manual_aefi_20210104.pdf
- [28] <https://www.who.int/news-room/feature-stories/detail/side-effects-of-covid-19-vaccines>
- [29] Mulligan MJ, Lyke KE, Kitchin N, Absalon J, Gurtman A, Lockhart S, et al. Phase I/II study of COVID-19 RNA vaccine BNT162b1 in adults. *Nature* 2020; 586: 589-593.
<https://doi.org/10.1038/s41586-020-2639-4>
 PMID:32785213
- [30] Walsh EE, Frenck RW, Falsey AR, Kitchin N, Absalon J, Gurtman A, et al. Safety and immunogenicity of two RNA-based Covid-19 vaccine candidates. *N Engl J Med* 2020; 383: 2439-2450.
<https://doi.org/10.1056/NEJMoa2027906>
 PMID:33053279 PMCid:PMC7583697
- [31] <https://www.who.int/initiatives/act-accelerator/covax>
- [32] https://www.researchgate.net/publication/323474448_Pasteur_Institute_of_Iran_History_and_Services
- [14] <https://behdasht.gov.ir/%D8%A7%D8%AE%D8%A8%D8%A7%D8%B1/%D8%B5%D9%81%D8%AD%D9%87:680>
- [15] <https://behdasht.gov.ir/%D8%A7%D8%AE%D8%A8%D8%A7%D8%B1/%D8%B5%D9%81%D8%AD%D9%87:680>
- [16] Allahverdi N, Parizad N, Shahbaz A. Nursing research in Iran and the world from the perspective of nursing professors: A qualitative study.
- [17] <https://www.ecdc.europa.eu/en/seasonal-influenza/facts/factsheet>
- [18] [https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/coronavirus-disease-\(covid-19\)-vaccines](https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/coronavirus-disease-(covid-19)-vaccines)
- [19] <https://www.who.int/philippines/news/detail/11-03-2022-opinion-is-the-pandemic-ending-soon>
- [20] <https://sgp.fas.org/crs/row/R46270.pdf>
- [21] <https://www.health.gov.au/topics/aged-care/managing-covid-19-for-older-people-and-carers>
- [22] <https://publichealth.wustl.edu/why-older-people-are-among-the-first-to-get-the-vaccine/>
- [23] MacDonald NE, Eskola J, Liang X, Chaudhuri M, Dube E, Gellin B, et al. Vaccine hesitancy: Definition, scope and determinants. *Vaccine* 2015; 33: 4161-4164.
<https://doi.org/10.1016/j.vaccine.2015.04.036>
 PMID:25896383
- [24] Larson HJ, Jarrett C, Eckersberger E, Smith DM, Paterson P. Understanding vaccine hesitancy around vaccines and vaccination from a global perspective: A systematic review of published literature, 2007-2012.

Investigating the motivations and barriers of people's participation in the vaccination program against covid19 disease in Semnan city in 1400- a qualitative study

Fazleleh Hemmati (M.Sc)¹, Majid MirMohammad Khani (Ph.D, M.D)², Saharnaz Nejat (Ph.D, M.D)³, Ehsan Mostafavi (PhD , DVM)⁴, Alireza Biglari (Ph.D, M.D)⁵, Mohsen Asadi Lari (Ph.D, M.D)^{*6}

1- Dept. of Epidemiology, Iran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

2 - Social Determinants of Health Research Center, Department of Community Medicine, School of Medicine, Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran

3- Dept. of epidemiology, School of Public Health, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

4- Dept. of Epidemiology and Biostatistics, Pasteur Institute of Iran, Tehran, Iran

5- Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

6- Dept. of Epidemiology, School of Public Health, Oncopathology Research Center. Iran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

* Corresponding author. +98 2186703212 Mohsen.asadi@yahoo.com

Received: 1 Jan 2023 ; Accepted: 7 Jun 2023

Introduction: Vaccines are the most successful and cost-effective public health tools that have helped control, eliminate, or eradicate many infectious diseases, and are the key intervention to end the COVID-19 pandemic. Therefore, the World Health Organization recommends that to increase the acceptance of vaccination, each country should identify and provide appropriate strategies to increase the motivation and desire of people and also to solve the challenges created to receive the vaccine. The purpose of this qualitative study was to identify the motivations and challenges of the participants in the COVID-19 vaccination program, particularly with PastoCovac which was jointly developed by the Finlay Institute of Vaccines in Cuba (IFV) and Pasteur Institute of Iran (PII), and to achieve a better understanding of the challenges of vaccination in the Iranian society, and to find ways to increase and strengthen the motivations.

Materials and Methods: A purposeful sample of people who visited a major urban health center in Semnan were approached for this qualitative study to reach data saturation (30 people) with open questions in a 30-minute interview. Relatively, after conducting the interview, the audio file was listened to carefully and if necessary intermittently by the interviewer and transcribed. The overt and hidden content of data obtained from the statements were checked and then the traditional content analysis was used to develop meaningful clusters of themes.

Results: The main themes of people's motivations identified in the current research include controlling disease and reducing mortality, protecting health and establishing collective safety, improving social and economic conditions, advancing medical knowledge, trust and credibility of the Pasteur Institute of Iran (PII), acceptable possible side effects and The high effectiveness, local production of the vaccine are the unique characteristics of the vaccine, while the obstacles identified are: false and ignorant beliefs, lack of trust in the vaccine, people's fear and worry of side effects, the unique characteristics of the vaccine, lack of universal acceptability, insufficient recognition of vaccine characteristics.

Conclusion: PastoCovac as one of the major vaccines against COVID-19 developed jointly by PII and IFV, was acceptable to the Iranian population in every aspect. PastoCovac, therefore, played an important role in achieving acceptable levels of safety in the country during the pandemic.

Keywords: motivations, barriers, vaccination, COVID-19, COVID-19 Vaccines, PastoCovac